

Høring - Forslag til endringer i energiloven (tidlig saksavslutning mv.)

Naturvernforbundet takker for anledningen til å komme med en uttalelse i denne saken, og for utsettelse av høringsfrist til 13. september 2024.

Innledning og hovedbudskap

Konsesjonssystemet i Norge mangler klare mekanismer og juridisk forankring som sikrer at naturen blir ivaretatt. Vi mener at departementets forslag om hjemmel for tidlig avslag fundert i hensynet til natur og miljø er et skritt i riktig retning.

Hjemmel for tidlig saksavslutning (§ 2-1)

Naturvernforbundet støtter innføring av en ny hjemmel for at konsesjonsbehandlingen av energiprojekter kan avsluttes i meldingsfasen.

Hjemmel for tidlig avslag er et viktig verktøy for å skape forutsigbarhet, raskere prosesser, redusere konflikter og kostnader samt styre fornybar energiproduksjon bort fra uegnede områder. Ikke minst vil dette kunne bidra til å bedre etterleve FNs naturavtale, som stadfester at naturen skal stå i sentrum for all arealplanlegging. Allerede i 2020 da regjeringen Solberg la fram *Meld. St. 28 (2019-2020) Vindkraft på land*, ble det lovet en slik lovendring.

Departementet foreslår kriterier i § 2-1 for når en sak kan avsluttes allerede i meldingsfasen. Vi støtter forslag «(b) det planlagte tiltaket helt eller delvis er plassert i et område som er omfattet av vernevedtak etter naturmangfoldloven eller Stortingets vedtak om vern av vassdraget, hvis tiltaket kan innvirke på verneverdiene».

Derimot har vi noen innspill til bokstav «(d) det planlagte tiltaket klart vil medføre vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk.» Hensikten er god, men vi mener at dette kriteriet må konkretiseres, og i mindre grad være en skjønnsmessig vurdering slik departementet foreslår.

For å oppnå ønsket effekt bak forslaget foreslår derfor Naturvernforbundet, Den Norske Turistforening, WWF Norge, BirdLife Norge, Sabima og Norsk Friluftsliv at følgende konkrete kriterier for hjemmel til tidlig avslag skal defineres i lovteksten:

- Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON)¹ og områder med truede² og utvalgte naturtyper³
- Viktige leveområder og trekkområder for truede arter⁴, herunder IBAs⁵/KBAs⁶
- Natur med særlig stort karbonopptak og -lagringsevne
- Områder definert som nasjonalt og regionalt⁷ viktige friluftslivsområder⁸

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/Inngrepsfrie-naturomrader/>

² <https://www.artsdatabanken.no/Pages/334452/Naturtyper>

³ <https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/Dataset/Details/1007>

⁴ <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>

⁵ <https://www.birdlife.no/prosjekter/iba/>

⁶ [BirdLife Data Zone](#)

⁷ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2024/juni-2024/skal-kartlegge-regionalt-viktige-friluftslivsomrader/>

⁸ https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/MapService/Details/friluftsliv_kartlagt

Ved at områder med disse gitte kriteriene kan utløse hjemmel for tidlig avslag, vil prosessen bli mer effektiv for både utbygger, plan- og konsesjonsmyndighet og sivilsamfunnet. Det er gledelig at departementet nevner at lovforslaget vil ha en signaleffekt, slik at prosjekter som innebærer vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk, ikke meldes eller omsøkes. Alle involverte slipper med dette å kaste bort tid på prosjekter som trolig blir avvist eller må klagebehandles.

I tillegg vil Naturvernforbundet benytte anledningen til å fremheve at inngrepsfrie naturområder ofte overlapper med områder som representerer naturgrunnet for samisk kulturutøvelse. De overnevnte kriteriene vil derfor ofte sammenfalle med samisk kulturutøvelse, som reindrift, fiske og sanking. I disse områdene kan energiprojekter gi vesentlig negative konsekvenser for både miljø og muligheten til samisk kulturutøvelse.

Vi støtter departementets vurdering i at visse konsesjonssaker, særlig kraftproduksjon, kan innebære «så sterke negative virkninger for miljø eller annen arealbruk, at det er klart at saken ikke har potensial for tilstrekkelig avbøtende tiltak og/eller at tiltakets fordeler ikke kan veie opp for ulempene». I praksis er det særlig vanskelig å finne avbøtende tiltak som i tilstrekkelig grad veier opp for ulempene for miljø og annen arealbruk, i områder med samisk kulturutøvelse i inngrepsfrie naturområder.

To års frist for å søke om konsesjon etter fastsatt utredningsprogram (§ 2-1, annet ledd)

Departementet foreslår at det innføres en frist på to år mellom fastsatt utredningsprogram og søknad om konsesjon: «Hvis forslagsstiller ikke har søkt om konsesjon innen to år etter at utredningsprogrammet er fastsatt, må tiltaket meldes på nytt før det kan søkes om konsesjon. Fristen kan forlenges.»

I praksis vil dette innebære at konsekvensutredninger også må gjennomføres innen to år, og dermed bare over to feltesonger.

Vi er enige med departementet i at det er «lite effektivt at sakene i praksis må gjennom flere runder med konsekvensutredninger, med påfølgende justering av søknaden, nye høringer og så videre». Men det viktigste er tross alt at kvaliteten på konsekvensutredningen blir så god at den belyser de faktiske virkningene av inngrepet. Vi mener den foreslåtte fristen kan få utilsiktede negative konsekvenser for kvaliteten på konsekvensutredninger der det er behov for kartlegginger over flere år.

Forlengelse av den maksimale varigheten for nye konsesjoner

Departementet foreslår å øke varighet for konsesjon til 50 år. For Naturvernforbundet er det viktig at kravene som stilles i en konsesjon, ikke forblir stillestående, for da henger de ikke med i utviklingen av miljøtiltak og -krav ellers i samfunnet. Derfor er det viktig å ha fastsatte anledninger til å stille nye og oppdaterte miljøkrav til anlegg med en gitt konsesjon. Dette vil være en sikkerhetsmekanisme som sørger for at anlegg ikke har tillatelse til å bruke det som etter hvert vil være utdaterte løsninger med større negativ miljøpåvirkning (ref. gamle vannkraftverk med konsesjon som tillater store negative konsekvenser for vandrende fisk, der det settes nye oppdaterte miljøkrav gjennom revisjon av konsesjonsvilkår).

Regulering av detaljplanfasen

Naturvernforbundet støtter departementets forslag om å innføre et lovfestet krav til detaljplan.

Allmennheten bør alltid gis anledning til å komme med sine innspill til detaljplan. Vi vil også benytte anledningen til å påpeke at de reelle naturkonsekvensene ved et energianlegg bedre ville blitt avdekket dersom konsekvensutredningen (KU) blir gjennomført basert på den detaljerte informasjonen fra detaljplanen. Det er en svakhet ved dagens system at KU baserer seg på mer overordnede planer for anlegget.

Hjemmel for å pålegge etterundersøkelser

Naturvernforbundet støtter departementets forslag om hjemmel for å pålegge etterundersøkelser av tiltakets virkninger for miljø og annen arealbruk. Samtidig vil vi påpeke behovet for at slike undersøkelser resulterer i konkrete tiltak. Sammenlignet med dagens praksis bør terskelen for å pålegge konsesjonshaver nye avbøtende tiltak basert på kunnskap om virkningene for naturmangfoldet senkes.

Naturvernforbundet,

Truls Gulowsen, leder

Rebecca Biong, fagrådgiver